24. szám. **Vácz, 1875. junius 6.** **VI. évfolyam.**

Előfizetési díj:
helyben és vidékre:

Egész évre	4 frt — kr.
Fél évre	2 „ „
Negyed évre	1 „ „
Egy hóra	„ 40 „
Egyes szám ára	„ 10 „

Megjelen hetenként egyszer vasárnap.

VÁCZ.

HELYI ÉS VIDÉKI ÉRDEKŰ HETILAP.

Hirdetési díjak:

4 hasábos petitsor 5 kr. Nagyobb és többszöri hirdetéseknél 10–25 százalék árleengedés adatik.

Nyilttér:

4 hasábos petit sor 15 krral számittatik.

Bélyegdij: minden beigtatásnal 30 kr.

Kiadó-hivatal: Serédy G. Siketnéma iparintézete Váczon, hová a lap anyagi érdekeit illető küldemények címezendők. Csillagutcza 1428. szám, saját ház. Szerkesztői iroda ugyanott, hová a lap szellemi részét illető küldemények küldendők. Bérmentetlen levelek csak ismerős kezektől fogadtatnak el. Kéziratok vissza nem adatnak.

Vácz város helyhatóságának tudósitásai.

(Vége)

A 3-ik pontra nézve, miután a városi képviselőtestület a kis-serházi épület bérlete körül ezen épületet a felállitandó polgári iskolára felhasználni elvileg kimondotta, a bizottság költség kimélés végett, és mert ezen épület a város kellő közepén fekszik, a polgári iskola első osztályának behelyezésére nézve a városi kis-serházi épületnek utczára nyiló részét véli fordittatni úgy, hogy mind a fiuk, mind a leánynövendékek külön alkalmas teremben tanittassanak.

A 4-ik pontra nézve kijelenti a bizottság, hogy a mennyiben a felállitandó polgári iskola első osztályát egy férfi, és egy nő tanitó kezére bizni véleményezi, az ezen osztályok költségei és kiadásai következő összegekben volnának előirányozhatók:

Két rendes tanitó fizetése a törvény 142 §. értelmében 700 frtjával számitva	1400 frt.
Ezeknek lakásbére a népiskolai tanitók lakásbéréhez nézve 120 frttal	240 frt.
A tantermek átalakitása	150 frt.
A tantermek első felszerelése	200 frt.
Fütés, tisztogatás apró kiadások	120 frt.
Összesen:	2110 frt.

Ezen előirányzott kiadások fedezésére nézve a bizottság azon fájdalmas meggyőződésének ad kifejezést, hogy erre alap, — a közös iskolai 8 hold föld kivételével, — nem létezik, s igy a szükséges költségek a törvény 35. §. értelmében az 5% iskola adóból lennének fedezendők.

Ebből befoly évenkint 50,000 frt. adó után	2500 frt.
A közös iskola föld bérletéből	100 frt.
Összesen	2600 frt.

mely az első évi szükségletet fedezi.

Minthogy azonban ezen iskolai adó csak 1876-ik évre kivethető, e folyó évben pedig már az átalakitás, felszerelés és tanitói fizetések három havi kiszolgáltatása más forrást tesz szükségessé, a bizottság azon véleményét fejezi ki, hogy erre az iparengedélyek után fizetendő dijak, s a behozatandó kövezetvám, vagy elszállitási illetékekből befolyandó összegek volnának forditandók. Erre azonban szükséges, hogy a tisztelt közgyülés ezen már inditványba hozott ügyet gyorsan letárgyalja, s a felsőbb hatósági engedély kieszközlése végett sürgetős lépéseket tegyen s a bizottság azt vélelmezi, hogy, miután ezen ujabbnemű megadóztatásból eredő jövedelmek a nevelésiügyre lesznek forditandók, — a hatósági engedély meg nem fog tagadtatni.

A bizottság a reá bizott ügyben véleményét az előadottakban kifejezvén, azt a tisztelt közgyülésnek határozat hozatal végett tisztelettel bemutatja.

Mire a jegyzőkönyv felolvastatván, aláiratott. Kmft. Tanács Márton s. k. bizottsági elnök, ör. Kozma János s. k. iskolaszék elnöke, Vitt Manó s. k. izr. isk. széki elnök, id. Kurdi Bálint s. k. mint bizottsági tag, Krenedits Ferencz s. k. bizotts. tag.

99
1875. kgy.

Végeztetett.

Mielőtt a felső nép, vagy polgári iskolák felállitása tárgyában érdemleges határozat hozatnék, a kiküldött bizottság által bemutatott, s felolvasott ezen jegyzőkönyv a városi képviselőtestület tagjaival a helyilapok utján közöltetni, egyszersmind az ezen ügyre vonatkozó iratok a városházi tanács terembe is megtekinthetés végett kitétetni, és ezen ügy a jövő közgyülési tárgysorozatba felvétetni rendeltetik. Kelt Vácz, 1875. majushó 17. tartott városi közgyülésben.

Kiadta
Regele Károly,
jegyző.

1875. évi aprilis 18-án, Vácz városa részéről tartott 30-as bizottsági ülés alkalmával.

7. sz. A kövezetvám behozatala tárgyában a városi közgyülésnek f. é. 52 sz. a. hozott határozata, az ezen ügyre vonatkozó iratokkal előterjesztetvén, ezek felolvastatása, és tárgyalás alá vétele után hozott.

Vélemény.

A bizottság, figyelembe véve a helybeli közlekedési viszonyokat, mindenekelőtt határozatilag kimondatni véleméayezi, miszerint az átmenő, illetve tengelyen szállitandó tárgyaktól csak a behozatalnál, a vasúton, és gőzhajón helyben, vagy ugyan ezen közlekedési utakon helyből, más vidékre szállitandó tárgyak után azonban mind a behozatal, mind a kivitelnél a szabályzattal megállapitandó dijszedés léptettessék életbe.

Ezek után a bizottság a következő kövezetvám dijszabályzatot megállapitandónak véleményezi.

1-ör. Minden gabonanemektől, u. m. buza, kétszeres, rozs, kukoricza, repeze, árpa, zab, hüvelyes vetemények, gubacs, liszt, dara, magvak, — továbbá fa, kövek, és minden egyéb szállitmányoktól, melyek vasuton, vagy gőzhajón szállittatnak, és ezekből kirakatván, a város kebelébeni kövezet, és utak használata mellett, magtárakba lerakatnak, és ugyan ezen közlekedési utakon helyből máshová szóllittatnak mind a bevitel, mind a kivitelnél vám mázsánként fizetendő $^1/_2$ kr.

2-or. A tengelyen, vagy közönséges hajókon szállitott gabonanemek, és minden áru és egyéb czikkek után mázsánként $^1/_2$ kr. Fentebb megállapitott dij csak a behozatalkor szedethetik, akként, hogy a hol a szállitók a szállitmány sulyát szállitási levelekkel kimutathatják, a fizetés az ezen levelekben kitett suly szerint teljesitendő.

3-or. A hol a szállitási levelek, és a súly feletti biztos adatok hiányoznak, a kövezetvám dijszedésre a következő tételek álapittatnak meg:

a) egy üres kocsi után a befogott marha száma szerint minden darabért 1 kr.

A kocsi üresnek tekintetik, ha azon a rajta ülő személyeken kivül két mázsán felüli teher nincsen.

b) a megrakott közönséges kocsi szállitmányaiért minden befogott marha után darab szerint . . . . 2 kr.

c) a megrakott nehéz fuvar, vagy rakszekér szállitmányaiért, minden befogott marha után darabonkint . . . . 3 kr.

4-er. Hajtott marha, u. m. ló, ökör, bika, bivaly, stb. darabjától . . 2 kr.

5-ör. Hizott sertés darabjától . 1 kr.

6-or. Kisebb marhák, u. m. sovány sertések, borjú, birka, ürü, kecske, stb. darabjától . . . . $^1/_2$ kr.

7-er. A nagyobb evező hajók összes szállitmányaikért átalány . . . . . 6 frt.

8-or. Kisebb hajók összes szállitmányaikért . . . . 3 frt.

Észrevételek:

I. Kivétetnek az 1 és 2. sz. a. kövezetvám fizetése alól, azon gabonamennyiségek, melyek az itteni Dunafolyón megállapodó egyik hajóból a másikba, a rakpartnak, és kövezetnek használata nélkül átrakatnak; továbbá minden nyers gyümölcs, baromfi, kenyér, vöröshagyma, foghagyma, káposzta, zöldség, és burgonya, — továbbá a magas cs. kir. kincstárnak tulajdonába átment, s annak hivatalai, s közeg ei által átvett, és elküldött, — nemkülönben az eddig törvényileg mentes személyeknek, u. m. nemes és polgár egyéneknek saját szükségletei szállitmányai, — a kereskedési és ipar üzleti czikkekből a különben vámmentes személyek, még a helybeli polgárokat s lakosokat sem vevén ki, — ezen dijfizetés alá esnek.

II. A 3. 4. 5. 6. 7. 8. tételek alatt kitett kövezetvám csak a bejövet, avagy kivitelkor szedetik.

III. Egy mázsán alóli szállitmány egy egész mázsának vétetik, és ezután a szabályzat szerinti dij számittatik.

IV. Ezen vám dijszabályzat szerinti illetéket, a kivitt szállitmányoknál mindig a feladó tartozik fizetni.

100.
1875. kgy.

Végeztetett.

A kövezetvám behozatala tárgyában a 30-as bizottság által beterjesztett ezen vélemény, — mielőtt e felett érdemleges határozat hozatnék, — a helyi lapok utján a városi képviselőtestület tagjaival közöltetni és a jövő közgyülésen tárgyaltatni rendeltetik.

Kelt Váczon, 1875. május hó 17. tartott városi közgyülésben.

Kiadta
Regele Károly,
jegyző.

2921.
1875.

Hirdetmény.

A jelenlegi földadó kivetésének alapjául szolgáló s Vácz várost és Alsó-Pencz pusztát érdeklő kataszteri munkálatok, nevezetesen:

a) a határleirás,
b) a dülők leirása,
c) a mivelési ágak jegyzéke,
d) az osztályozási jegyezőkönyv,
e) a kataszteri telekkönyv,
f) a birtokosok betüsoros névjegyzéke,

a budai nagytekintetü m. kir. pénzügyigazgatóság által e városi hatósághoz leküldettek. Ezen munkálatok a földadó szabályozásáról szóló 1875. évi VII. törvényczikk 34. §. értelmében négy héten át, vagyis folyó évi julius hó 4-ik napjáig, a városház tanács termében közszemlére kitétetnek. Felhivatnak tehát a föld, szőlő és házbirtokosok, hogy a menynyiben ezen kataszteri munkálatban, nem a tettleges állapotnak megfelelőleg, azaz: nem a jelenlegi birtokos, mivelési ág, és térfogat szerint volna felvéve, ezen a tettleges állapotot nem helyesen mutató tételekre vonatkozó észrevételeiket — a munkarészeket érintetlenül hagyva — a kifogás alá vett földrészletek helyrajzi számainak kivételével, egy külön jegyzékben tüntessék elő, hogy majdan annak idejében, a mikor a fent érintett törvényczikk értelmében a községi bizottság müködését megkezdi, ezen községi bizottságnak átadhassák.

Kelt Váczon, 1875. évi junius 3. tartott tanácsülésből

kiadta
Regele Károly,
jegyző.

Vácz; junius 2-án.

(M—Ó.) Két és fél éve, hogy városunk ujolag szerveztetett, s mint rendezett tanácsú város élvezi autonomiáját. Harmadfél éve, hogy a mostani férfiak állnak a közügyek élén. A ki viszaemlékezik azon időre, midőn mindenki oly mohón ohajtá a szervezés keresztülvitelét, emlékezni fog arra is, hogy e szervezéstől vártuk városunk érdekeinek helyes felkarolását és keresztülvitelét; emlékezni fog, mily önzetlenül szavaztattak meg az uj szervezés által felemelkedett költségek oly mértékben, hogy Vácz foglalta el a pótadó nagyságát tekintve az első helyet a hazában. És mik eddig az eredmények? Mindenki tudja, hogy semmi!

Nem akarunk ujolag recriminatiókat tenni azoknak, kik pártoskodásból feláldozták Vácz jelenét, kik a mostani képviselet és tanács egybeállitásánál szerepeltek, eléggé bünhödtek ők a tévedésért, látva, mi történik, s a monographikus történet lesz hivatva felettük itéletet mondani. Mi csak azért emlitjük ezt fel, mert a mostani rendszer az, mely a többi reformok között a szegényügy rendezését is elnapolta s annak keresztülvitelét, daczára a sürgetések és közvélemény ohajának, áldozatul ejté a személyes viták és harczok küzdelmeinek.

Két éve, hogy először penditők meg a koldulás és corollariumai megszüntetését, s ezzel egy füst alatt a szegényügy korszerü rendezésének szükségét. Hogy nem volt inditványunk korszerütlen és a közérdeknek meg nem felelő, bizonyitja az érdekeltség, melylyel az fogadtatott; bizonyitja, hogy inditványunk a képviselet egy része által formaszerüleg kiállitva a közgyülés elé terjesztetett. És hogy voltak, kik annak horderejét felfogták, bizonyitá a tárgyalása alkalmával kifejlett vitta. De a kisebbség leszavaztatott s a többség, nem értve át az inditványban ugy, mint czikkeinkben, s az e tárgyban akkor megjelent röp iratban kifejtett eszmék kihatását, elveté azt.

Részünkről nem tartjuk feleslegesfáradságnak felmelegiteni ez ügyet s még egyszer foglalkozni vele, a közügynek fenntartott hasábjainkon.

Hazánkban a szegényügy csaknem legroszabb lábon áll, s csakis Spanyol-és Törökországban nagyobb a szegények száma. Statistikai kimutatások igazolják, miszerint nálunk 20%-ot tesznek azok, kik nem képesek magukat fenntartani s 15%-ot azok, kik iparágul használják a könyörületességet, koldulásból élve. S ismét az ország szegényviszonyait városok szerint hasonlitván össze, városunk harmadik, vagy negyedik helyen áll a koldusok száma nagyságát illetőleg.

Szegények, koldusok mindenütt vannak, minden államban s minden városban. De azért minden község kötelességeül is tekinti azok fenntartását, segélyezését. A czél egyenlő mindenütt, csak az eszközök különbözők. A módok változnak, s a változást az állami viszonyok, éghajlat s foglalkozások határozzák meg. Az nem határoz, igy vagy amúgy lesz-e a szegényeken segitve, de segittetnek mindenütt.

Rég elismerték azt is, hogy azon eszköz, melylyel a szegények önmagukat tartják fenn, alamizsnaadás, nem vezet czélhoz, s hogy az illető község

nagy megerőltetése mellett a szegényeken még sincs segitve, a nyomor mégis megmarad.

Midőn tehát azt inditványozzuk, s azt kivánjuk, hogy a városunkban nagy összegeket felemésztő alamizsnaadás megszüntettessék, ezzel csakis a közös érdekek helyes felfogásának adtunk s adunk kifejezést.

Hogy mily kicsinyesek voltak azon érvek, melyek a városi képviselőtestület többsége által az inditvány kivihetősége ellen felhozattak, kitünik, ha a főérvre reflectálunk.

Az inditvány ugyanis azt mondá: rendezzen be a város egy szegényházat, hol a valóban szegények elhelyeztessenek, a koldulás pedig tiltassék el, a munkaképes koldusok vagy eltolonczoltassanak vagy dologra kényszerittessenek. Az elejtő végzés szerint a város nem rendelkezik alkalmas helylyel a terv keresztül vitelére.

Mily naiv ellenérv! Mily nevetséges e komoly indokolás! E szerint egy község csak akkor szüntetheti meg a koldulást, ha már van oly háza, hol a szegényeket elhelyezheti. Ilyként soha, semmi sem jöhetne létre, mert hiszen áldozatok, költség nélkül mi sem képzelhető.

Az inditványban meg voltak állapitva a kivitel részletei is. Mintegy alapja volt az egy kidolgozandó elaboratumnak, kulcs volt az ügy rendezéséhez.

Elmondatott ugyanis, miszerint a város:

„a koldulási alapot bizonyos összeggel megalapitván, ennek folytonos gyarapitására szolgálnának: 1. A rendőrség által apróbb vétségek és kihágásokért beszedendő birságok. 2. E czélra teendő végrendeleti hagyományozások. 3. Végrendeletek kihirdetéseért fizetendő összegek. 4. Nyilvános tánczvigalmak, szini előadásokból kötelezett százalékok. 5. A polgárok és háztulajdonosokra, a koldulás megváltása következtében kiszabandó arányos szegényadó. 6. Nyilvános helyeken kiteendő ládákba begyülő és aláirási iveken jegyzett összegek — Kezdetben természetes, a tőkének egy részét kell a segélyezésre forditani, mig a másik rész a hozzágyülő adományokkal mindaddig tőkésittetnék, mig elég nagy nem lenne, hogy a segélyezés évi szükséglete kamataiból fedeztethetnék."

Azt hiszem, nem szükség mondanunk, miszerint e források, melyekhez csak a kezelés rendessége és becsületessége szükséges, elegendők volnának városunkban a szegényügy rendezésére. A fennebbi források leglényegesebb pontja az arányosan kivetendő szegényadó. Pontos adatok és saját észleléseink után állithatjuk, miszerint a szombatkint kiosztani szokott fillérek 50%-a, mint szegényadó kivetve, elegendő volna alapul és szivesen fizettetnék az illetők által.

S igy mi volna a városra háromló teher tulajdonképen? A bérlet, s azon összeg, mit a berendezendő szegényházra költene addig, mig a tőke kamatai nem fedeznék ezen kiadást. Mire rughat ez? Ha nem csalódom, egy izben számokkal is léptünk fel e részben. Azóta is foglalkozván e kérdéssel, számadataink hozzávetőlegesen igy állhatnak: Bérletösszeg egy alkalmas helyiségért (maximum tétel) 200 frt., 150—180 szegény ellátása átlag 4—5 ezer forint egy évre. Ezzel szemben nézzük a bevételi forrásokat. A szegényadót vive első helyen, ezt tehetjük 2,000 frtra. Aláirások, hagyományok stb. be lehet venni 1000 frtot. Az intézet foglalkoztatása hozna másik ezer frtot. Mi maradna tehát fedezni? 1—1500 frt. Nem többet elköltünk-e mására haszotalanul? Nem lehetne-e megtakaritani egyik helyen ez összeget, mit most egy más helyen kivetünk? Hogy sok oly tétel van a városi költségvetésben, melynek reductiója, s fennmaradó öszegeknek egy ily ha kezdetben telje sen nem productiv, de midenesetre a polgárokra jótékony intézmény életbeléptetése és ápolására forditása eszközöltethetnék, nem szorul bővebb bizonyitásra.

Nem tartjuk magunkat csalhatatlanoknak, nem is kivánjuk, hogy éppen a mi inditványunk legyen mint tökéletes elfogadva, de azt igen is ohajtjuk, hogy a szegényügy rendeztessék, ha nem is egyszerre, véglegesen, de legalább a rendezés megkezdessék.

— Hogy a városnak kötelessége azt rendezni előbb utóbb, azt Pestmegye még mult év őszén hozott határozatában kimondá, mely a megye területén a koldulás megszüntetését definitiv elhatározta. Ezt kétségbe vonni, vagy kicsinyelni nem lehet, nem szabad. Ezt minél előbb elvégezni kivánja ugy a polgárság, mint a szegények érdeke. Mert a mily igaz az, hogy minél több szegénye van egy községnek, annál több haszontalan, terméketlen, élődi tagja van az államnak, épp oly igaz az is, hogy a szegényügy rendezése, a koldulás beszüntetése egy községre ugy mint az államra nemcsak jótétemény, de életszükséglet is.

Ajánljuk tehát a szegényügyet ujból azoknak, kik hivatva vannak azt megoldani, ajánljuk azon figyelmeztetéssel, fogjanak a rendezéshez minél előbb s óvakodjanak annak kivitelét kicsinyes, személyes tekintetek által feltartóztatni, akadályozni.

Pártmozgalom.

Lapunk mai száma egész terjedelmében hozza Degré Alajos volt képviselőnk beszámoló beszédjét, melyet mult vasárnap mondott el a Curia vendéglő nagytermében, nagyszámu választó közönség előtt. A beszéd zajos éljenzéssel fogadtatott. Ezután felszólaltak még többen, igy Bartoss Imre és Krenedics Ferencz urak, mire az értekezlet Degré Alajost egyhangulag kikiáltá képviselőjelöltnek.

Kedden értekezletet tartott Aszódon ifj. grf. Ráday Gedeon pártja, ma ugyancsak itt jönnek össze azok, kik ujból Degrét ohajtják. Ugyancsak ma tartja Degré, beszámoló beszédjét Aszódon.

Több oldalról emeltetett már kérdés aziránt, miért nem vall lapunk határozott szint szemben a küszöbön álló képviselőválasztással s a jelöltekkel? Azért, mivel nem lévén a „Vácz" politicai lap, hanem társadalmi, politicába elegyedni nincsen feljogositva, tényeket registrálhat, de nem korteskedhetik; azért, mivel jelöltjeink egy elvet vallván, a miénket — nem áll érdekünkben egyik mellett sem kardoskodni, kivált akkor, midőn mindegyikük kiváló egyén s egyaránt birja tiszteletünket; azért, mivel elvért mindent megteszünk, de a személyek által előidézett harczban résztvenni nem ohajtunk; azért, mivel programmot még egyikük sem adott. Lapunk helyi politicával foglalkozik, czélja városunk érdekeinek előmozditása. — Programmot kivánunk, és mi azon jelöltnek leszünk hivei, ki programmjában fősulyt fog fektetni égető helyi érdekeinkre, milyenek a városunkban divó rendetlenségek beszüntetése, elhanyagolt iskola, kereskedelmi és ipar ügyeink. Azon jelölt, ki ezen kérdéseket programmjába felveszi, és befolyásával, tekintélyével oda hat, hogy régi vágyaink teljesüljenek, számolhat csekély erőnkre.

Cserháthy

Degré Alajos volt orsz. gyülési képviselőnk beszámoló beszédje.

Tisztelt választó polgártársak!

Midőn nagybecsü megbizásukkal kezemben, s tele jószándékkal szivemben a lefolyt országgyülésre távozám, balközépi ellenzék voltam; most mint kormánypárti állok önök előtt. Sok esetben e lépésemért vád illethetné lelkiismeretemet, de a jelen körülmények közt érzem, sőt szentül meg vagyok győződve, hogy hazafias kötelességet teljesitettem.

Egész életemben irói és politikai pályámon a szabadelvü eszmék harczosa valék, az vagyok ma is, s mint ilyen jutottam másodszor a kormánypártba. Kormánypárti valék 1848-ban, mert oly férfiak ültek a kormányban, kik a szabadelvüség zászlóját fennen hordozák. Ezen időben vált a nép tulajdonává a föld, melyet mivel, ekkor jutottak a népek milliói az alkotmány sánczaiba, s Magyarország ekkor kezdett a szabadelvü államok szinvonalára emelkedni. E kormány mellett fegyvert ragadva, utolsó pillanatáig harczoltam. A nagy események leviharzottak, azután folyt az önfentartási küzdelem, ezt a politikai harczok követték, és bátran elmondhatom, hogy erőmhöz képest részt vettem mindenikben, anélkül, hogy elveimben valaha megtántorodtam volna.

Ma azonban ismét kormánypárti vagyok, megmondom miért? mert az Ausztriával ránk nézt oly hátrányos szerződés romlással fenyeget, mert a szerencsétlen viszonyok, hibás kormányzat, rosz gazdálkodás s téves rendszer az országot veszélybe sodortak; fejünkre nött minden, az államadósságok halmaza, a nemzetiségek tulkapásai, s a közigazgatás zürzavara; e lejtőn tovább haladva, okvetlen elbuktunk volna. Minden áron a haza megmentéséről kelle gondoskodni, s a jelenlegi szabadelvü kormány vállalkozott ezen óriási feladat nehézségeivel megküzdeni; képessége, akarata, hazafisága, áldozatkézsége és erélye reményre jogositott, s rövid fennállása óta, működése oly mozzanatokkal bir, mikre a magyar sziv feldobog. Méltán füzhetjük reményeinkhez bizalmat is.

Vagy nem ezen szabadelvü kormány hazafias szellemének kifolyása-e koronás fejedelmünk ama magasztos ténye, miszerint az 1848/9 ki rokkant honvédek menházára ötezer frtot adományozni kegyeskedett?

Nem beszél-e hangosan kormányunk erélye mellett azon föllépés, melyet a gőzhajó és vasuti elnémetesitő hivatalnokokkal szemben, az államnyelv tiszteletben tartása és használata körül követett?

A költségvetések tárgyalásainál eddig megszoktuk volt, hogy az illető minister vagy belenyugodott a pénzügyi bizottság bőkezü tételeibe, vagy pedig keveselve azokat, többet igyekezett megszavaztatni; most, midőn a pénzügyi bizottság megtakaritási szempontból tetemes levonásokra szoritkozott, a tárgyaláskor nem láttunk-e ministert padjából fölemelkedni azon nyilatkozattal; hogy itt és ott — ennyit meg annyit képes még meggazdálkodni, s maga javasolt nagyobb törlést.

Nem önként mondtak-e le a ministerek képviselői szálláspenzeikről?

A törvényszékek számának apasztása, a fölösleg hivatalnokok elbocsátása eléggé bizonyitja, hogy ezen kormány nem ohajt az ország karával magának mesterséges uton többséget teremteni.

TÁRCZA.

Vácz város történetéhez.

Irta: *Karcsú Antal Arzén,*

a helybeli sz. Ferenczrendi kolostor főnöke.

VIII. Közlemény.

Az 1602-ki országgyülés által több végvár megerősitése és kiigazitása elrendeltetvén, a többi közt a XIV. tczikkben a nógrádi és drégelyi vármunkára Zólyomvármegye köteleztetett. Hasonlóan az 1604. tczikk is Nógrád vára kiigazitását Nagy-Hont-vármegyének hagyta meg. [1]) És erre szüksége is volt, nemcsak azért, mert a föntebb emlitett ostrom alkalmával tetemesen megrongáltatott, de főleg azért is, mert a következő 1605. évben a törökkel szövetkezett erdélyi fejedelem *Bocskai István* összeszedvén hadi erejét, annak egyrészét derék tábornoka *Rhédey Ferencz* vezérlete alatt a bánya-városok felé küldötte. Rédey bevévén Fülek várát, miután a többi kissebb vár önként hozzá állott, sept. 1.-ső napján Nógrádot keritette be; és nem sikertelenül, mert részint, hogy a várbeliek elegendő élelmi szerekkel ellátva nem voltak, részint pedig, mivel a várbeliek is a fölkelő párthoz szitottak, azt csakhamar el is foglalta. Azonban a török-imádó Bocskai sem birta sokáig, mivel azt tőle a török, hitét szegve, elvevé; ez pedig kénytelen lön ismét a császáriak birtokába átengedni; sőt a zsitvatoroki békekötés 13. pontja szerint, viszszafoglalt környéke is a törökök zsarolásai és adóztatása ellen biztosittatott.

A következő években a többi végvár közt Nógrádra is sürűen kiterjeszté figyelmét az országgyülés. Igy a szükséges kiigazitási ingyen-munkára az 1608. 15. tczikk Zólyom-és Árva vármegyéket kötelezte. 1609-ben a 61. tczikk 14§. Nógrád vára kiigazitására az ingyen-munkát megtenni tartozott Pozson, Trencsén, Bars és Nagy-Hont vármegye. 1613-ban a 18 tczikk ismét Pozsonyt és Trencsént rendelé a hátralevő tartozás lerovására, e vár kiigazitása tekintetében. 1618-ban 49. t. cz. csupán egész Trencsén vármegyére bizatott a vár kijavitása [2]). Ez 1619 ben ismét hadsereget látott falai alatt, t. i. a szintén törökkel czimboráló *Bethlen Gábor* erdélyi fejedelmet, ki azt erélyes megtámadás után el is foglalta. Azonban az nemsokára, hihetőleg 1622 ben, a Nikolsburgi békekötésnél fogva, ismét vissza került II Ferdinánd jogara alá. — A soproni országgyülés az előbbi években megrongált végvárak kijavitását elrendelvén, 36. tczikk 10§. szerint Nógrád várához ingyen munkával Trencsén vármegye három járása és Pest vármegye tartozott járulni. A midőn is, hogy a javitások eszközöltettek, bizonyitja a várnak nyugati oldalán létezett következő felirás: „MEi. LIT. PLJM. IXI. PROV. NEOGRÁD. + +" [3]).

Nem sokáig maradhatott békében ezután sem Nógrád vára; mert 1626-ban Bethlen ismét támadólag lépvén föl, mig maga sept. 25-kén Füleket ostromlaná, addig nem éppen kedvére *Murtezán* budai nagyvezir, Bethlen czimborája, a zsákmányolásból viszszatérvén, 1626-ban Nógrád várát ostrommal körülvette; de éppen nem kedvező szerencsével, mert a vár főkapitánya *Eszterházy Pál*, a nádor öcsese, az ostromlókat vitéz ellenállással üdvözölte; ezenfelül pedig a vár védelmére egyrészről *Wallenstein* [4]), másrészről pedig *Bolesteiner* [5]) is mindinkább közeledett. Mit észrevévén *Murtezán*, okosabbnak tartá az elvonúlást; a török szándékát észrevévén *Eszterházy*, neki bátorodva, a várból egykirohanást intézett ellene, és egész Léváig üldözte a préda éhes főbasát.

A következő 1627-ben Eszterházy a várat kijavittatá, és ekkor egy emlékkövet is tétetett egyik védfalba ilyen felirással: „*Deo O. M. auspice Aedificata arx haec anno MCDLVIII.* (imo MCDLXXXV.) [6]). *A Turcis capta anno* MDXLIV. *Recuperata* MDXCIV. *Rursus a Turcis frustra oppugnata* MDCXXVI. *Propugnante, et Propugnaculum hoc fieri curante Magnif. D. Paulo Eszterházy de Galantha. Sacrae Caesareae et Regiae Majestatis, huius Loci supremo Capitaneo. Anno Domini* MDCXXVII". Ezen emlékkő azonban a várban most már föl nem található, mert azt 1761-ben az akkori váczi püspök, gr. *Eszterházy Károly*, Pápára, családi jószágára vitette [7]). Róka többször hivatolt müvében pedig, ily föliratu kő emlittetik: „*A fundamentis surgit Arx haec anno 1458., a Turcis capta 1544., recepta per Christianos 1594, a Barone Eszterházy propugnat a contra Turcas 1626., in eius fortitudinis monumentum hoc positum 1627.*" [8])

Még ezután is többször megujjittatott Nógrád vára az országgyülések rendeletéből. Nevezetesen 1635 ben (92. tcz) ingyen munkát adni tartozott Pest vgye; ugyanez 1647-ben is a 153. tcz. 10. §. rendelete folytán. Az épitési munkálatok ismét folytattatni határoztattak 1655-ben (31. tcz. 18. §.), és ugyanekkor a várba őrizetül 150 lovas és 200 gyalog adatott. Végre 1659-ben (IV. tcz.) is fölszereltetni, és a vár alatt fekvő mezőváros helyre állittatni rendeltetett. A várra nézve különösen az országgyülés 130. t. czikkében ugy intézkedett, hogy azt Pest vgye teljesitse, és pedig *Pápai János* szolgabiró járása pénzzel, *Ráday András*-é meg munkával járuljon az erőditéshez.

(Folytatjuk.)

1) Ld. Dencsik föntebbi müvét.

2) V. ö. Dencsik i. m.

3) Mocsáry: Nógrád ismertetése III. 6.

4) Ld. Horváth M. i. m. III. 214.

5) Pethő: Kronika ezen évre. 207. lap.

6) V. ö. Desericky i. m. a 184. lapon.

7) Mocsáry i. m. III. 6.

8) Róka i. m. a 31. lapon.

A Kárpátoktól Adriáig nem villanyozott-e fel minden magyar szivet Tisza Kálmán nyilt, férfias s erőteljes nyilatkozata, melylyel a nemzetiségeknek — államiságunk ellen intézett — merényleteit visszaverte? Rég vártuk e hangot illetékes helyről, de hiába vártunk, mig végre a mostani belügyér a nemzet lelkéből szólalt meg; szavai az önérzet, erő, és igazság villámait szórták. Tisza Kálmán kezébe ragadta a zászlót, melyre irva van: Ne bántsd a magyart! s a nemzet lelkesedéssel követi.

Aztán, nincs-e kormányunk programmjában: pénzviszonyaink rendezése, az államháztartásban az egyensuly helyreállitása, a bank, vám és kereskedelmi szerződés kérdéseinek megoldása?

Uraim! én e kormányt, mig ezen az uton halad, mig programmjához hű lesz, szivemből, lelkemből, egész tehetségemmel támogatni kész vagyok.

Ezért vagyok ma kormánypárti.

Azzal vádolnak, hogy elveinket feladtuk, s a közjogi alap kérdését eltemettük? Sulyos vád! szerencsére azonban elseje önmagától összeomlik, mert a kormány programmjában nagyrészt bennfoglalvák azon elvek, a melyeket magunkénak vallottunk. Ami a közjogi alap kérdését illeti? azt nem mi, hanem a körülmények, sokkal égetőbb, mondhatni életkérdések szoriták le a napirendről. Mi e kérdést nem ejtettük el, le sem mondtunk róla, hanem csak pihentetjük, mig annak napirendre hozatala nem leend meddő vita, azaz a tiz évre megkötött szerződés lejártáig.

Egyébiránt, mondják meg kérem, nagyobb szolgálatot tettünk volna-e önöknek s a hazának, ha most azzal állnánk elő: Igaz, hogy tizenkét millió forint adófölemelést hoztunk haza, de a közjogi kérdésben egy talpalatnyit sem tágitottunk; igaz, hogy a bank, vám és kereskedelmi szerződés kérdésének megoldására semmi kilátás, de a közjogi kérdésben heves vitáink folytak; igaz, hogy a nemzetiségek felhasználván az alkalmat, fenyegető állást foglaltak, s ámbár beláttuk, hogy mindenek közt a mit koczkáztathatunk, legéletbevágóbb a nemzetiségünk kérdése, mert alkotmányt, szabadságot, sőt pénzt is hozhat egy szerencsés fordulat, de az elvesztett nemzetiség veszve marad örökre, és — közben legyen mondva, ezen egy és egyedüli ok maga is elég lett volna arra, hogy engem megyőzzőn a pártok egyesülésének szükségéről, — mi mégis hagytuk tovább harapózni a mételyt, mert időnket igénybe vette a közjogi kérdés; igaz, hogy a kormányzásban megmaradt a régi rendszer, hogy a haza a bukás szélén van, de mi nem értünk rá megmentéséről gondoskodni, mert az eredménytelen harczot a közjogi alap fölött, élet halálra folytatni kellett.

Nem uraim! én igy nem mertem volna beszámolni, sem önöknek ezen, sem pedig Isten előtt a más világon.

Korántsem állitom, hogy az ellenpártiak kevésbé szeretik a hazát, s ők is nem ép ugy ohajtják annak boldogulását és felvirágzását, csakhogy különböző utakon reméljük azt elérni. Ugy képzelem e helyzetet, mintha egy roppant magaslat emelkednék előttünk, a hova a legrövidebb ut a legmeredekebb, s hazánk boldogságának szent ügye csak is ezen magaslat tetején oldható meg. Oda törekszik minden igaz honfi, de az utak eltérők; mi hét évig küzdöttünk előre a meredeken, anélkül, hogy csak egyetlen lépéssel is közeledtünk volna a czélhoz, tehát biztosabb ösvényre léptünk, s miután azoknak is, nekünk is egy a czélunk, ott találkozni fogunk, a hol egyesitett erővel szükség leend müködni a haza javára. Az a kérdés, ki jut el hamarébb oda?

A lefolyt országgyülés távolról sem felelt meg a várakozásnak, s ennek egy részt az imént emlitett meddő vita volt oka, más részt azon párt ziláltsága, amely a kormány erejét képezte volna. Elintézetlen maradt sok sürgős reform kérdés, ezek közt, hogy olyat emlitsek, mi önöket közelről érdekel, s ami iránt feszült várakozással voltak, az urbéri maradványok, a regale kérdése; sokszor és ismételve sürgettük, de napirendre hozatala mindig nehéz akadályokba ütközött; annyi azonban éreretett, hogy a jövő országgyülés első teendői közé kerül. Eredményében azonban még sem oly szegény, mint azt sokan feltüntetni szeretnék. Alkotva lőn 147. törvcz. és pedig ministerelnöki 2, pénzügyi 54, belügyi 16, kereskedelmi 15, közlekedési 24, igazságügyi 21, Vallás és közoktatási 5, honvédelmi 10.

Ezek közt felmutathatunk sok oly törvényt, mely kétségtelenül haladásra mutat; hogy többet ne emlitsek, ilyen a végvidék polgárositásáról szóló törvény; ez nem csak mint törvény, de mint történelmi esemény is korszakot fog képezni. Eddig állam volt az államban, s idegen elem a nemzet testében, most polgáraivá lettek a hazának, velünk egyenlőn élvezik az alkotmány jótéteményeit, egyenlőn viselik a terheket, velünk egy törvény alatt élnek; ők most osztályos testvéreink.

A telepitvényesekről szóló törvény, mely által annyi százezer polgárnak tűzhelye s otthona biztositva lőn.

A földadó szabályozás, mely végre lehetővé teszi a földadó igazságos behozatalát.

Az összeférhetlenségi törvény, mert valóban ideje már, hogy a képviselőház független elemekből álljon.

A néptanitók nyugdijazása; lehet-e méltányosb valami, mint jövőjét biztositni azoknak, kik csaknem nélkülözések közt minden erejőket egész odaadással annak szentelik, hogy értelmes polgárokat neveljenek a hazának, öreg napjaikra ne legyenek az emberi könyörületre utalva.

A közjegyzőkről szóló törvény; ha ezen intézmény, mely sem az államot, sem egyeseket nem terhel, s mégis oly nagy horderejü, egyszer meghonosul, s ismeretessé válik, látni fogjuk, sőt érezni is, hogy mennyire nem fölösleges; mennyi pörlekedésnek, hamisitásnak, s hamis eskünek veendi elejét; minő fontos szolgálatokat teend a hagyatékoknál és végrendeleteknél.

A kereskedelmi törvény, melynek hiányát eddig hazánkban az üzleti és forgalmi dolgok körül oly igen érezték.

Ami az országgyüléseni magamtartását illeti, bátran itéletök alá bocsátom; sohasem igértem aranyhegyeket, de amit igértem, szentül meg is tartottam. A képviselői állást soha sem tekintém lépcsőnek előmenetelre, s nem iparkodtam előnyeit önző czélokra kizsákmányolni; előttem csak egy czél lebegett: a haza java.

Nem tartoztam azok közé, kik mindenkor, minden áron szólni akartak; szóltam ott és akkor ha szükségét láttam, ha ujat mondhattam, ha helyi viszonyok, vagy polgártársaim érdeke kivánta.

Iparkodtam mindenkinek használni, és soha senkit sem utasitottam el, ki ügyével hozzám fordult; nem kérdeztem, melyik párthoz tartozik? választó-e vagy sem? hanem megtettem amit tehettem, s minél szegényebb volt valaki, annál buzgóbban szorgalmaztam ügyét.

Mögöttem egy mult van, melyre hivatkozhatom s melyet szégyenleni nincs okom; ott van nem csak országgyüléseni magamtartása, de egész életpályám, bátran bocsáthatom azt birálat alá, s ha valaki abban önzést, érdekhajhászatot, vagy ingadozást képes fölfedezni, ám vessen rám követ itt biráim előtt, én a közvélemény itéletét nyugodtam várom.

És most uraim, fogadják forró hálámat két országgyülésen át irántam tanusitott feledhetlen bizalmukért; Isten és az országgyülési Napló a bizonyságom, hogy azzal vissza nem éltem egy pillanatig sem. A zászlót, melyet kezeimre biztak, tisztán s szeplőtlenül bocsátom ismét rendelkezésük alá. Midőn hálám kifejezésére szavakat keresek, a hideg ész megtagadja szolgálatát, mert forró érzelem tölti el szivemet, lelkemet. Önök tudják mit tettek értem, s én annak egész értékét felfogva, keblemben örökre megőrzöm.

Isten áldja önöket.

Éljen a haza, éljenek polgártársaim!

Degré Alajos.

A közönség köréből.*)

Vácz, 1875. májushó 28-án.

A „Vácz" t. szerkesztőségének.

A „Vácz" 21-ik számában S. P. aláirással egy interpellátió látott napvilágot, intézve Vitt Manó isr. iskolaszéki elnök, illetőleg Réthy Ignácz polgármester urakhoz. Az interpellatió már alapjában téves, amennyiben Vitt ur mulasztással nem vádolható, de sőt több éven át tanúsitott ügybuzgalmáért, önzetlen fáradozásáért csakis köszönetet érdemel. Vitt ur kényszeritve lett arra, hogy a szülékre mintegy pressiot gyakorlandó, eltiltsa azon gyermekeket az iskolától, kiknek szülei elmulasztották kötelességüknek eleget tenni. Vannak sokan, kik jogokat gyakorolni igen, de kötelességeket teljesiteni nem szeretnek; kik ugy a községi, mint iskolai adót nem fizetik, de azért még is rendezett községet és iskolát kivánnak. Vitt ur tehát elrendelé, hogy csak azon gyermekek irassanak be, kik kötelezettségüknek eleget tettek. Iskoláink tul vannak tömve, nem kivánhatják tehát, hogy azok szorittassanak ki, kik kötelességeik teljesitésében lelkiismeretesek, maradjanak ki inkább azok, kik ebben hanyagok. Az iskolát tehát nagyobbitani kellenne, ez a jogos kivánság. De miből? Iskolánk a város által nyujtott 450 frtból fel nem tartható, ezen összeg még a tanitó dijazására is kevés, és ha még a tandijak sem folynak be pontosan, akkor minden törekvésünk csak ohajtás marad. Ne legyünk gyermekeink neveltetésénél szükkeblüek, hanem vegyük figyelembe, mivel tartozunk neveltetésükkel ő nekik, a hazának, az emberiségnek. Legyünk lelkiismeretesek, s ne rettenjünk vissza nagyobb áldozatoktól sem; fizessünk annyi tandijt, a mennyi szükséges; tegyük az iskolát függetlenné a községi elöljáróságtól s bizzuk ennek vezetését szakértőkre. Ezen uton lesz iskolánk s igy leróttuk szent kötelességünket, melylyel gyermekeinknek, a hazának s az emberiségnek tartozunk.

Tisztelettel
Reiser László,

*) E rovatot a közönség méltányos panaszai, inditványai s felszólalásai számára engedvén át, a benne közlöttekért semmi szin alatt sem vállal felelősséget a szerkesztő. A névaláirásokkal ellátott kéziratok megőriztetnek.

Tanügy.

Az iskolai takarékpénztárak ügyében.

(Vége.)

E czélt az iskolai takarékpénztárak által minden különös fáradság nélkül teljesen elérjük. A tanitónak százszoros alkalom nyilik arra, hogy tanitványainak a takarékosság becsét és fontosságát előhozza; hogy őket felhivja tettel való megmutatására annak, hogy tanitását szivökre is vették, ezt pedig az által, hogy krajczárjaikat nem neki, de az ő közvetitésével egy takarékpénztárba helyezik el, mely pénzüket nevökre jegyezve kamatoztatja. A szülők pedig, kik a takarékosság erényének becsét még akkor is tudják, ha azt tán nem is gyakorolták, a gyermekükben kelő takarékosság csiráját bizonyára örömmel fogják tekinteni, fejlesztésére törekedni, — sőt a mire elég példa van — utóbb maguk is takarékosakká lesznek.

Ezek az iskolai takarékpénztárak eredményei! Hogy veszélyei is vannak, természetes, s ezeket ismerik a paedagógok is; sok gyermek kedélyében irigység fejlődik ki, másoknál a takarékosság túlságba csap, pénzvágygyá válik stb. De ép ez okból van az iskolai takarékpénztár a tanitó kezében, a kinek pedig kötelessége nemcsak takarékosságra ösztönözni tanitványait, hanem őrködni a fölött is, hogy azon kinövések, melyek alkalom adtával bünökké is fajulhatnak, gyökeret ne verhessenek; szóval, a tanitó az iskolai takarékpénztárat csak mint nevelési eszközt tekintse, és semmi esetre se tartsa czél gyanánt.

Kötelességünknek tartók ezeket e helyen megemliteni, annál inkább, mivel itt-ott már is félelem kifejezésével hallók emliteni hogy a gyermekek az iskolai takarékpénztárak életbeléptetésével szüleikre majd egy új adót vetnek csak azért, hogy ez által minél takarékosabbaknak lássanak. E félelem minden alapot nélkülöz. Mi reméljük, még pedig teljes biztonsággal, hogy az iskolai takarékpénztárak eszméje fővárosunkban valósulni fog, s akkor mindenesetre az érdemdús inditványozót fogja azon ujabb dicsőség jutalmazni, hogy egy kitünően paedagogiai és nemzetgazdasági jelentőségű oly intézményt kezdeményezett, mely czélszerü paedagogiai módon létesitve és egyetemesen keresztül vive nagy mértékben alkalmas a jövő nemzedék jellemfejlését előmozditani, némely nemzeti bünnek, mint czifrálkodás stb. gyógyitását már az iskolában megkezdeni, és ez által a nemzeti vagyonosságot közvetlen emelni. Ez okból a kormánynak nem csak föladata, de kötelessége volna az iskolai takarékpénztárak ügyét az iskola községeknek a legmelegebben szivökre kötni, és megfelelő szabályzat szerint azok életbeléptetését megkönnyiteni.

Egy barártja az ügynek következőt ir:

„Az iskolai takarékpénztárak jelentősége, mint az hires megpenditőjük által kifejtetett, és mint az tényleg ott bebizonyult, a hol ez intézmény meghonosult, oly nagy, hogy alig lehet az azoktól várható szép eredményeket teljesen felsorolni. Az iskolai takarékpénztárak egyszerű jellegükből kiemelkednek és gazdaságilag úgy mint erkölcsileg, de még politikailag is számos üdvös következményt vonnak maguk után. Röviden összefoglalva azt mondhatjuk, hogy az iskolai takarékpénztárak a saját vágyak fölötti uralkodás egyrészt, másrészt a gondos és előrelátó életmód legjobb iskolája. A gyermek korán tanulja, mennél szebb és jobb egy-egy kis vágyat elnyomni, tanul ez által önmaga fölött uralkodni és kikerüli azon veszélyt, hogy netán valaha az őt az életben minden oldalról kisértésbe hozó vágyaknak áldozatává essék. És ez igen fontos; mert bizonyos, hogy a szegénység és nyomor számos esetei azon egy okra vezethetők vissza, hogy az illetők vágyait nem tudták fékezni. A takarékpénztárak második hatása pedig a kis fillérek gyüjtése, melyek gyakran szükség és szorultság esetében a koldulás és sülyedéstől egyedül megóvnak. Számos eset van arra, hogy a kis gyermekek fillérei a szülők, a család inségét enyhitették. És ezen eredmények éleretnek a nélkül, hogy csak a legkisebb hátrány is származnék belőle, a nélkül, hogy talán a gyermekekben a kapzsiság vagy önzés fejlődnék. Ez intézmény meghonositása alsóbb osztályaink neveltetésére, nemesitésére legüdvösb befolyással lesz, és azért kivánatos, hogy az mentől gyorsabban és mentől számosabban terjedjen el országszerte gazdaságilag sujtott hazánkban!"

Tudván, mily nagy hatást tesz a nyilvános sajtó ily fontos ügyekben, czélszerünek tartottam ezt e módon a tisztelt hazai lapoknak átadni és becses megbeszélés és tárgyalás végett ajánlani. Működjünk közösen e jó intézmény, — melynek roppant hasznos és üdvös jövőjét alig lehet előre sejteni — létrehozatala mellett.

Budapest, 1875. april 16.

Tisztelettel
Weisz Bernát Ferencz.

CSARNOK.

Váczról Budapestig.

Szép reggel volt, midőn a „Ferdinand Max" fedélzetére szálltam, hogy kedvesen eltöltött pár nap után visszatérjek iró asztalomhoz, a főváros zajába és megszokott élvezetei közzé.

A nap kelőfélben volt s megaranyozá a kékellő hegyek csúcsainak körvonalait, melyek Vácz vidékét az ország egyik legregényesebbjévé teszik.

Tekintetemet azonban most nem erre, hanem Vácznak látképére forditám, s azt látszottam vizsgálni, mennyire volt igazunk, midőn a „szépészeti bizottság-"ot sürgettük reformjai keresztülvitelére. Fájdalom, még mindig ugyanazon állapotban van a dunaparti sétány s a rakpart kiépitésének jelei sem látszanak. Még mindig ugy mossa az aldunasor partját a hullám, mint Mohácsnak történelmi emlékü partját, s ha szél fú, most is ugy szórja szemünkbe a port, mint akkor, midőn szórakozást keresve, sétám helyeül e részt szoktam választani.

Hajónk indult s én még egyszer búcsut intve az elhagyott városnak, körültekinték ismerős után, kivel átcseveghessem az időt. Ismerőst nem leltem, de szomszédomban egy középkorú úri egyént pillanték meg, ki nagy figyelemmel látcsövezé a várost, és olykor-olykor tárczájába jegyezgetett.

Nem nagy fejtörés kelle hozzá, hogy kitaláljam, miszerint tourista, ki pár hét mulva valamely német vagy franczia revueben ki fogja adni Magyarországban tett utazásának leirását.

Ismerve az ily leirásokat, nem tartám feleslegesnek szóba állni utazómmal, hogy netaláni téves és félszeg jegyzeteit kiigazitsam. Csakhamar megismerkedtem vele. Hamburgi német „rentier" volt, ki Constantinápolyig utazik, keleti Európa nevezetességeit megismerendő.

Rövid társalgásunk meggyőzött arról, hogy müvelt s legkevésbbé sem elfogult egyénnel van dolgom, ki nem osztja némely németeknek felőlünk táplált nézeteit, s hazánkat felette kedveli, a „brave und freundliche madjaren" nagy mértékben megnyerték tetszését, s jelenleg minden nevezetesebb várost egyenként megtekint.

Elbeszélte az északi jeges vidékeken tett utazásait, Sibériában s Grönlandbani kalandozásait, Afrika és Délamerikában, Chinában, Indiában tett észleleteit, beszélt Londonról, Párisról, Chicago és Philadelphiáról, azon megnyerő módorban, mely a valóban átélt, és megszokott dolgoknak elbeszéléséhez illik, s mely nem látszik kérkedni és vak lármát ütni világlátottságával.

Annál inkább meglepett tehát, midőn szerény hazánkra került a sor, s különösen Váczot vette tárgyalás alá s arról igen megtisztelő módon nyilatkozott. Nem hagyta ugyan figyelmen kivül a hátrányos részleteket sem, de a város előnyeit, neveztességeit ugy magasztalá, mint a legbüszkébb váczi nyárspolgár.

Miután megdicsérte az elragadó szépségü táját, mely a várost körülveszi, annak egyes részleteiről, a Dunáról, Naszálhegységről előszeretettel beszélt volna, áttért a város belső részletezésére.

Elmondá, hogy az utczák, különösen a városon végig futó s a viztől a vaspályáig vivő utak nem egy vidéki, de egy fővárosnak is előnyére válnának; csudálkozását fejezé ki azonban a felett, hogy mint hanyagolhatja el egy ily kereskedelmi fontosságú s kétség kivül az ipar és kereskedelemből szép jövedelmeket nyerő város a talajt- a kövezetet. Mondá, hogy csaknem egész Európát beutazta, de oly rosz kövezetet, mint itt van, nem talált. Szerinte az volna a városi „munizipalrath-"nak főkötelessége, hogy legalább azon fővonalat, melyen a közlekedés legélénkebb, egyenessé, simává tegye.

Felvilágositám a felől, mennyit költ évenkint a város a kövezésre. Feljegyezte az összeget tárczájába, egyszersmind csodálkodott ily hallatlan pazarláson. Ha, ugymond, a kövezetet felszakgatnák s a járdákat faültetvényekkel látnák el, s a közutat poronddal és kövecsel töltenék ki, évenkint nem kerülne egy harmadába a fenntartás a mostani költségeknek. Egy kis város, mondá, ne akarja a fővárost abban utánozni, a mire nem képes. Hogyan lehet

itt, a rendetlen épitkezések mellett, hol kisajátitások nem eszközölhetők, nivellirozást, egyenes járdát késziteni. ?

Áttért azután a Dunapartra. Ugy vélekedék, miszerint, ha a rakpart ki nem épittetik, Váczmak jövője koczkára lesz téve. Vácz, ugymond, hivatva van a főváros kereskedelmi telepévé lenni, a Duna felső részének árúczikkei számára, husz huszonöt év kell, s a teherhajók egész raja horgonyozand s rakodand Vácz alatt. Megrótta a várost, miért engedi a parton levő „Fehér hajó" vendéglőt oly siralmas állapotban lenni, holott a Dunán érkezőknek legelőször az tünvén szemébe, azt választanák szálló helyül, ha máskint állna. Annak a „Grand hotel" mintájára be kellene rendeztetni, hogy egy Hotel nevének megfeleljen.

Mint körültekintő utazó, megtekinté a vaspálya üzletét is. Forgalmából a kivitel és behozatal adatait feljegyezte. A kettő közötti eclatans különbség nem kerülte ki figyelmét. Mig a behozatal ip. ri és kereskedelmi czikkekben teljesen megfelel egy czivilizált ország tekintélyes városának, addig az ilyenek kivitele a 0-ig száll alá. Okát kérdezé e körülménynek.

Mint a vácziak általán, én is a főváros közelségét vetém fel annak okául. Kicsinylő mosolylyal czáfolt meg s az ellenkezőt bizonyitá be. Kifejté, hogy Váczmak arra kellene törekedni, hogy a fővárosnak ipari és gyártelepévé váljék. Példákat hozott fel, melyek szerint ily kedvező közlekedési viszonyok közt egy város teljes jólétét a fővárosnak volna köszönendő.

Feltünt neki a közegészségi rendőrség hiánya is. A város közvetlen közelében levő sertéstelepek felkelték indignatioját. A szemétdombok és piszkos zugok nem kerülték ki figyelmét. Kikelt a hatóság ellen, melyről — ugymond — nem lehet valamely különös fogalmat táplálnia; a mely hatóság ily várost akar igazgatni, annak értelmes, hivatott elnökkel, szakjártas rendőrfőnökkel kell birni. Kérdezősködött a hatósági tisztviselők felől. Elhallgatám előtte az e téren történt s történő botrányokat, csak anynyit mondtam, hogy nincsenek megelégedve a vácziak s közelebb máskint lesz minden.

S hogy más térre vigyem a beszélgetést, elvonandó figyelmét hátrányaink, árnydalainkról, kérdeztem, látta-e nevezetességeinket.

A székesegyházat figyelemmel megvizsgálta, s mint műértő magasztalta a főoltárképet. A basilika körvonalait le is rajzolta cartonjában. De ismét kikelt annak elhanyagolása ellen. Mily szemmel nézheti, ugymond, a püspök kopodozó vakolatot és az időt nem mutató órát székesegyháza homlokán. Ha, ugymond, az elődök felépiték az egyházat, az utódok legalább viseljenek arra gondot.

Volt a fegyintézetben is. Azt mintaszerüleg találta berendezve s teljes elismerését fejezte ki az ott uralgó rend és tisztaság felett. A kezelt munkaágak, illetőleg a munkáltatásra vonatkozólag azonban nem egyez az igazgatóság nézeteivel. Ha ott, mondja, dolgoztatnak, az legyen „en gros" dolgoztatás, de nem volna szabad az „en detailles"-ig ereszkedni, mert az nemzetgazdászatilag káros a szabad ipar fejfejlődésére.

Véleményét kérdeztem a siketnéma intézet felől. Bámult. Azt nem látta, s nem tudott róla. Kalauza nem szólt neki a felől. Felette sajnálta, s elhatározta, visszautaztában még egyszer kiszállni Váczon, hogy ez intézetet megtekintse.

Kérdezősködött a város szellemi érdeklődése felöl. Hozzávetőleges számokat soroltam fel neki a járatott lapokról, a fogyasztott könyvekről, egy egy nálam levő példányát adám neki a helyi lapoknak, s a nyomdák működését vázoltam. E tekintetben teljesen megvolt elégedve. Nem érti bár a lapok nyelvét, de felteszi hogy azok nem meddő czivakodások, de a közérdek előmozditására irányozott törekvéssel foglalkoznak, természetesen igazoltam e jó elővéleményt.

Azután a város közelében levő téglagyárak felől kérdezősködött. Leverte őt, hogy a gyár iparra nálunk oly mostoha körülmények járnak, melyek miatt valamennyi telep szünetelt, ellenben élénk érdeklődéssel látcsövezte a szorgalmasan munkálkodó szerb kertészeket s primitiv vizmüveiket. Azt képzelem, ugymond, hogy Németországban vagyok. Fájdalom, hogy csak csekély az ily szorgalom és mintakertészet telepe Magyarhonban. S e felett hosszan elmélkedett.

A hajón csengettek. A bombatéren voltunk. Oly rövidnek tetszett ez út, hogy alig hihettem. Felette sajnáltam, hogy utitársam elbúcsúzott s kiszállott, hogy, mint mondá, a budai várból élvezze az ifju Pest látképét, mielőtt a tömkelegbe vegyülne, mielőtt a részleteket ismerné.

Én pedig azt gondolám, hogy ily társaságban utazni nagy élvezet s hogy ha Váczmak ily polgársága volna, mint az én hamburgim, nem volna t. barátom Cserháthinak oly sok ősz hajszála.

Mephistó.

Különfélék.

Pest megye állandó statisztikai bizottságának f. évi junius hó 9-én délután 4 órakor a megyeház nagy termében tartandó ülésén, Galgóczy Károly bizottsági tag úr, Pest megyének általa munkálatba vett monographiájából egyes elkészült részleteket sziveskedik bemutatni.

A statisztikai bizottság megbizásából van szerencsém ez ülésre, illetőleg felolvasásra a nagy közönség minden érdeklő tagját tisztelettel meghivni.

Budapesten, 1875. évi april hó 21-én.

Rakovszky István,
a pestmegyei állandó statistikai bizottság titkára.

A „Közérdek" mult szombati száma egy czikket hoz a vidéki rendőrségről és az azok által elkövetni szokott visszaéléseket, brutalitásokat keményen, éles hangon ismertetvén, a belügyminiszter figyelmébe ajánlja. A rendőrség állami szervezését tartja szükségesnek s kikel a választott rendőrkapitányok s közegek ellen, mint kik a nepotismus emberei. Alkalmat e czikkre a hódmezővásárhelyi rendőrség ellen a belügyérhez benyujtott panaszok szolgáltattak. Rá illik azonban tökéletesen a mi viszonyainkra is, és mi az abban elmondottakat csak helyeseljük. Bár a szabad választás emberei vagyunk, rendőri és birói szakhivatalok betöltésénél nem tartjuk alkalmazhatónak, mert, az emlitetteknek függetleneknek,pártatlanoknak kell lenni. Ohajtjuk az állami rendőrséget. Addig is azonban, nem ártana, ha a mi viszonyaink (mely viszonyok oly jó hirbe hoztak bennünket) is nyernének egy kis vizsgálatot a belügyér részéről.

Államfogházunk hihetőleg ismét magába fogadandja egy régi vendégét. Miletics lapjának szerkesztője Popovits István, ki egy évet töltött itt 1873-ban, sajtópört kapott, s alighanem ismét szerencsénk lesz Popovits urat körünkben tisztelhetni. (?)

Az iskolás leány gyermekek zászlója javára május 30-kán a szinház termében tartott gyermek szini-előadás jövedelme volt: 22 frt. 16 kr. E czélra felül fizettek: — Korbel Róza úrnő 60 krt. Csincsara Györgyné asszonyság 40 krt. Dömötör Pistika urfi 20 krt. Vendly Mari urhölgy 30 kr, Álmásy János urfi 60 krt. Egy bizonyos 20 krt, Regele urnő 40 krt, Varazséy urnő 1 frt, Filo urnő 30 krt, Reijeder urnő 20 krt, Gyökösy ur 10 krt. N. N. 50 krt, Czéber Terka 10 krt. Fekete urnő 30 krt, Törökné asszonyság 10 krt, Lidácsikné asszonyság 10 krt, Duray Gyula ur 30 krt, Moravesek Károly ur 80 kr. Ez szerint a gyermek szinielőadások eddigi összses jövedelme volt 28 frt. 66 kr. A nemes pártfogásért, úgy a fölülfizetett öszszegekért mély köszönetét nyilvánitja a rendezőség. Ezzel egyidejüleg méltónak tartjuk a nagy érdemü pártfogóknak az iskolás leánygyermekek zászlójának ügyét tudomására hozni. A zászló kiállitása 81 frt. 72 kr. kerül. Az eddigi jövedelem a következő: az első előadásnál tisztán maradt 30 frt, a második előadásból tisztán 25 frt. 16 kr. Igy bejött összesen 55 frt. 16 kr. Hogy az összeg kikerekittessék, még egy előadásra van szerencsénk a nagy érdemü közönséget meghivni. Az előadás napja még bizonytalan.

A rendezőség.

A pesti tudom. és műegyetemi dalkör tegnap tartá a váczi dalkörrel együttesen rendezett estélyét a lövöldében. Jövő számunkban többet ez estélyről.

Időnk végre valahára jobbra fordult; esős s verőfényes szép napok váltakozva követik egymást s a vegetatio a legjobb tenyészésnek örvend. Volt alkalmunk veteseinket s szőleinket megtekinteni s azon reményben vagyunk, hogy ha igy kitart s következetes marad az idő, ez évben jó termésre lehet kilátásunk. Bizon már nagyon is kivánatos volna!

Iparos-egyletünk május 27-én gyülést tartott s ekkor mondá el beszámoló beszédét grf. Ráday Gedeon szegedi utjáról, mint a társulat küldöttje. A talpraesett beszéd éljenzéssel fogadtatott, mire az egylet grf. Rádaynak köszönetet szavazott. Beszéltek még Ompolyi ki az Aszódi Petőfi bizottság nevében köszönetet szavazott a társulatnak ama érdeklődésért, mellyel ez a Petőfy ünnep iránt viseltetett. Dr. Kiss József inditványba hozta egy állandó nemzetgazdászati szakosztály alkotását, melynek feladata volna, helyi iparunk érdekeit szemmel tartani és elémozditani. Elfogadtatott. Végre beszéltek még Tóth Imre és Tápay János a legény képzésről s a fegyházi iparról. Sajnálattal constatáljuk, hogy iparos egyletünk ama részvétet, érdeklődést, melylyel a közönség iránta viseltetni kezd s melynek felköltésében, ugy hiszszük lapunknak is vannak némi érdemei, — nem mondjuk hogy rosz akaratból, de figyelmetlenségből, közönynyel fizeti vissza. Igy, hogy többet ne emlitsünk, lapunk, daczára hogy első izben karolta fel érdekeiket, hogy küzdött midőn mások még csak nem is gondoltak velük, és nagyobb figyelmet tanusitott irántuk, még csak nem is értesittetett a megtartandó gyülésről s másod kézből volt kénytelen erről tudomást szerezni; azon gyülésről, melynek egyik tárgya az általunk megpenditett fegyházi ipar kérdése volt. Kár igy bánni barátainkkal, kár ezeket elidegeniteni! Avagy nincsen már többé szükségük reánk?

Apróságok.

A materialismus korában, a megtestesült anyagiságnak kétszer-kettővel dobálódzó fiai közt hallatlan dolgok azok, melyek most nálunk történnek. A reményteljes ifjuság tömegesen készül nősülni, megesküdvén mint valamely szabad kömives, hogy egyetlen leányt sem hagy párta alatt megvénülni. Alig győzzük tudomásul venni a hymenhireket, melyeket a lapok sietnek fennen hirdetni, hogy „szépeink legszebbikét, a bájos ezt és ezt" nőül veszi ez és ez stb.

* * *

Nem tartozván azok közé, kik a családi életet valamely nagy bünnek tartják, sőt magunk is sóvárogván annak egykor elérendő örömei után, osztozunk azon barátink nézetében, kik szabadságukat pár szép szemnek feláldozni készülnek; nem foghatjuk fel azonban, honnét az „egy gondolat száz főben", mely egy időben kedvelteti meg velük a rózsaszinü rabláncokat. Hogy a hétkápolna vizéből ivó nem hagyhatja el e várost, azt magamon tapasztalom, de kezdem hinni, hogy oly viz is létezik nálunk, mely nősülésre készti a belőle ivókat. Kérem barátimat, tudassák vélem e viz forrását, hogy ha nem kóstolom is meg, legalább kissé analysálhassam.

* * *

Goldsmith a „The vicar of Vakefield"-ben azt mondja, miszerint az, ki megnősül és családot nevel, több hasznot hajt az államnak, mint a ki egyedül él; és néhai jó Fáy András is nősülésre biztat „asszonygyülölő"-jében. Ugy hiszem, ezeknek szorgalmas olvasása s ifjuságunk jó állampolgárrá lételének szándéka mint öreg Fáyuk szavainak tisztelete lesz a jegygyürü vásárlásoknak legvalószinübb indoka.

* * *

Elméletben igen szép, nemes törekvés is, és engem csak azon gondolat mulattat, mint fog kinézni L. a bölcső mellett, mily arczczal fogja Cs. neje divatárus számláját kifizetni, vagy F. hogyan főz herbátheát beteg nőcskéjének.

Az élet szinpada nem olyan, mint a festett falakkal biró, s a legjobb mükedvelő is megkaphatja a lámpaláżt, akármily virtuos, vagy természetbuvár legyen is. Az élet veres keresztet szokott húzni a kettős könyvvitel rovatain át. S a „gyöngéd férj szerelmé"-hez az accompagnementet képző gyermek sirás sokszor igen is melodrámai a férjre nézve, s nem arat oly tapsot, mint egy bizonyos.

* * *

Egyébbiránt legyenek üdvözölve a „szerelem, bajnokai" hymen sorompóinál ne tudják meg soha, hogy minden édesnek keserü az ellentéte; legyenek boldogok annál inkább, mert igy nem lesz többé kohólt hymenhirekkel bajuk sem nekik, sem a szegény tévutra vezetett szerkesztőknek.

Szarvasy Pali.

Felelős szerkesztő: **Cserháthy.**

Hirdetmény,

Mely szerint alulirott igazgatóság részéről közhirré tétetik, hogy az alább, szám szerint megnevezett részvények, melyek eddig be nem fizettettek, az alapszabályok 9. §. értelmében ezennel megsemmisittetnek, és helyökbe újak bocsájtatnak ki.

58 — 59 — 60 — 61 — 62 — 63 — 64 — 65 — 66 — 67 — 73 — 168 — 169 — 212 — 213 — 214 — 226 — 240 — 241 — 242 — 383 — 384 —

Vácz 1875. junius 4.

A vácz-vidéki népbank igazgatósága.

5/1875. jksz.

Hirdetmény.

A helybeli rom. kath. iskolaszék részéről közhirré tétetik, miszerint a felügyelete alatt levő temetőhelyeken termő fü, folyó év junius hó 10-én délelőtt 10 órakor az alvárosi sirkertben elárvereztetik fog. — Mire az árverezni kivánók tiszteletteljesen meghivatnak.

Vácz, 1875 junius hó 3-án tartott iskolaszéki ülésből

kiadta
Hoffmann Mihály,
jegyző.

KISS SÁNDOR, lakatos

ajánlja magát mindennemü **épület munkák** és **javitások** elkészitésére, ugyszinte mindennemü **gépek javitására** a lehető legjutányosabb árak mellett.

A n. é. közönség becses pártfogását kérve, maradok mély tisztelettel

Vácz, 1875. május hóban.
Lakik Szeminarium utcza, 100. sz.

alázatos szolgájuk
Kiss Sándor,
lakatos.

2—3

Különösen birtokosok figyelmébe ajánltatik.

Umráth és társa szabadalmazott kézi **cséplőgépe**, gömbölyü szeges rendszer szerint; ugyanaz fekvő egy ló-erejü hajtó művel két átvezető hajtó koronggal.

Teljesitési képessége 3—4 kereszt, 3—4 mérő óránként.

Készletben kapható Szutrély J. P. özvegye vaskereskedésében Váczon.

2—4

Kiadó s laptulajdonos: Serédy G.

Vácz, 1875. Serédy G. Siketnémák iparintézeti könyvnyomdája.